

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่า การพัฒนาประเทศตามแนวทางทุนนิยมโดยเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ที่เกิดขึ้นในระยะ 50 ปีที่ผ่านมา ได้ส่งผลให้ชุมชนชนบทของไทยถูกละเลยจนตกอยู่ในสภาวะที่อ่อนแอและไม่สามารถเป็นหลักประกันความมั่นคงให้แก่สมาชิกในชุมชนอีกต่อไป กระแสของการพัฒนานอกจากจะทำให้วิถีการดำรงชีวิตแบบพออยู่พอกิน และความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนลดน้อยลงแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาใหม่ ๆ มากมายในทุกมิติของการดำรงชีวิต (นภาพรณี หะวานนท์ เพ็ญศิริ จีระเดชากุล และ สุรวุฒิ บัดโรตอง (2550, หน้า 21-24) จนในปัจจุบัน มีชุมชนจำนวนมากที่ตกอยู่ในสภาวะอ่อนแอ และฝากความหวังในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ไว้กับหน่วยงานภาครัฐมากกว่าการจัดการกับปัญหาด้วยตัวเอง เนื่องจากชุมชนชนบทเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของประชากรเกือบร้อยละ 70 ของประเทศ (สำราญ สระอุณ, 2553) ด้วยเหตุนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 จึงกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างสมดุลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งในแผน คือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ โดยเพิ่มพูนความสามารถของชุมชนชนบทในการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องเชื่อมโยงกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งเพิ่มพูนความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างผู้คนที่ทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อให้เกิดการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง ซึ่งจะมีผลให้ชุมชนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ยากและสลับซับซ้อนได้อย่างยั่งยืนด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ให้บรรลุผลจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในฐานะที่เป็นสมาชิกในชุมชนเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนากำลังคนให้มี

ศักยภาพ ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ และพัฒนาชุมชนโดยรอบให้มีพื้นฐานที่แข็งแกร่ง สามารถอยู่รอดได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

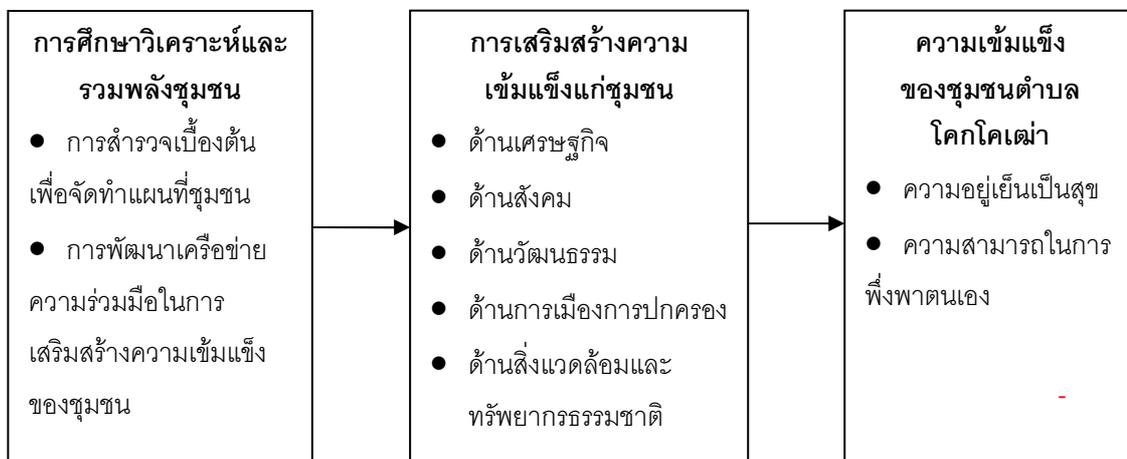
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งภายใต้การกำกับดูแลของ กระทรวงศึกษาธิการ นอกจากสถาบันหลักที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางแล้ว ยังมีศูนย์การศึกษา 6 แห่ง กระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปสามารถ เข้าถึงแหล่งความรู้ทางวิชาการได้โดยง่าย ในบรรดาศูนย์การศึกษาทั้ง 6 แห่งนั้น ศูนย์สุพรรณบุรี ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นศูนย์การศึกษาขนาดใหญ่ และมีศักยภาพสูงในการเป็นแหล่งความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ นอกจากพันธกิจในการ ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาถิ่นเกิดของตนแล้ว สิ่งที่มา มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน คือ การใช้ศักยภาพที่มีเพื่อเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้แก่ชุมชนอันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย

เนื่องจากการปฏิบัติพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่กล่าวข้างต้นให้บรรลุผล จะต้องอาศัย ข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรง และเป็นปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงานได้อย่าง ถูกต้องและสอดคล้องสนองตอบต่อปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การดำเนินงานตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ย่อมต้องอาศัยความสัมพันธ์อันดี และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงจัดทำ โครงการวิจัย เรื่อง การสำรวจเบื้องต้นเพื่อจัดทำแผนที่ชุมชนและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือใน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในพื้นที่ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี นี้ขึ้น โดยคาดหวังว่า ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สามารถ ปฏิบัติงานตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน อันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อจัดทำแผนที่ชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาไว้ ดังนี้

1.1 จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านและตำบล ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐาน 7 ด้าน คือ

- 1) การเดินทางเข้าสู่พื้นที่
- 2) อาณาเขตติดต่อและลักษณะทั่วไปของพื้นที่
- 3) ประชากรและสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน
- 4) สภาพเศรษฐกิจ
- 5) สภาพสังคม
- 6) การปกครองในระดับตำบล
- 7) ข้อมูลพื้นฐานรายหมู่บ้าน

1.2 ใช้ข้อมูลพื้นฐานที่จัดเก็บเพื่อจัดทำแผนที่ชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

1.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรการวิจัย คือ ประชาชน ผู้นำชุมชน และบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

3. ขอบเขตระยะเวลา

ระหว่างเดือนตุลาคม 2553 ถึง เดือนตุลาคม 2554

นิยามศัพท์

แผนที่ชุมชน (community mapping) หมายถึง เครื่องมือชนิดหนึ่งในการทำงานวิจัยชุมชนหรือการพัฒนาชุมชน มีลักษณะเป็นรูปภาพเพื่อนำเสนอข้อมูลหรือบอกเล่าเรื่องราวของคนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นทรัพยากรทุกด้านที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นและนำเสนอให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนการดำเนินงาน การกำหนดแนวทางการดำเนินงานวิจัยหรืองานพัฒนาภายในชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (Strong Community Building) หมายถึง การดำเนินการเพื่อทำให้เกิดสภาวะที่คนในชุมชนมีความสามารถที่จะดูแลตนเองได้ มีความตระหนักรู้ว่าจะพัฒนาตนเองหรือจัดการกับปัญหาในชุมชนของตนอย่างไร มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวที่จะร่วมมือกันกระทำการต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย และเมื่อมีผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ก็มีความสามารถที่จะจัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกันได้อย่างลงตัว เป็นผลให้ชุมชนมีความอยู่เย็นเป็นสุขและมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองสูง กล่าวคือ สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีความเป็นปึกแผ่น สามารถควบคุมและบริหารจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยทั่วไป ความเข้มแข็งของชุมชนแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ความเข้มแข็งทางสังคม ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ความเข้มแข็งทางการเมือง และความเข้มแข็งทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เครือข่ายความร่วมมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน (Cooperation Network for Strong Community Building) หมายถึง สภาวะความร่วมมือหรือการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เพื่อร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ภายใต้หลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและความเคารพซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนที่ชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เกิดเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาถิ่นเกิดและการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. ชุมชนในตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับทราบศักยภาพของตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะต่อไป
4. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสามารถปฏิบัติงานตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ